

LAWA (100) sb f

Oba a jasne (w tym w pierwszym a 1 r. błędne znakowanie).

sg N ława (11). ◇ G ławy (4). ◇ D ławie (2). ◇ A ławę (10). ◇ I ławą (17). ◇ L ławie (22). ◇ pl N ławy (14). ◇ G ław (4); -ã- (1), -(a)- (3). ◇ A ławy (12). ◇ I ławami (1). ◇ L ławach (2). ◇ du A (cum nm) ławie (1) Strum I4v.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Sprzęt do siedzenia lub leżenia dla kilku osób wykonany z deski na nogach lub podpórkach; scamnum Murm, Mymer¹, Mącz, Calep, Cn (72) : Iakom ya nyeprzyyechal gwalthem na ymyeny voszczalky na dw konyv y navoszye y nyewszyąlem drzwy throych sz zawyeschamy y cztherech law y szlobv sz sthaynyey y deszk kthore byly wsyeny na gorze y daley podlug poszw ZapWar 1513 nr 2161; Murm 140, 147; Mymer¹ [29²]; BierEz N3v; Item powyedzial yfch pyothr zmaruchna kozdą nocz liegall wgifzdbye lawką łobie kvlawye prziftawiwfchi. LibMal 1544/80v, 1546/116, 1547/126v, 1554/185; MurzOrt B2v; GliczKsiąż K7; złoczyńcá nágo (włzakże wftyd przyrodzony máiac nákrty) ná wężłzey ławie niż ciáło ieft/ bywa pod pachę przes pierśi przywiązan GroicPorz iiv, iiv; Suknia śmierdzi drożdżami/ cząpká gdzyeś ná ławie/ Pátrzayże krotochwile w tákíey miłey fpráwie. RejWiz 16v, 11v, 15v, 60v, 66, 109; Potym pan przydzie rychło/ kfiądz pod ławę wpádnie RejFig Cc4v; WyprKr 111v; Scalae, Láwy co dáley to wyfłzle/ yáko w łáźniey Mącz 8d, 134a, 370b; RejAp 11; fługá wroćiwłzy fie, iż pan w komorze był/ ná tháiemney z gościem rozmowie/ nie włzedł tám/ ále czekáiąc v drzwi/ ná ławie záfnął GórnDworz Pv; RejPos 334v; RejZwierc 36v, 61 [2 r.], 61v, 104v; A żoná powftawłzy z ławy: Coć fye zdádzą té potráwy? KochSob 66; Moią kuchnia/ naczynie/ poftąpię y ławy/ Dam y obrufá ná ftoł/ iedno nákuć ftráwy. BielRozm 27; Calep 950b.*

W połączeniach szeregowych (3): Iufz piec/ komin/ ftoły/ ławy To iufz więc drobnieyffe fpráwy. RejRozpr F4v; Mącz 378d; naprzod káźdey potráwy [...] oderznąwłzy/ ich Wiefczek álbo Czárownik miece pod ftoł/ ná piec/ pod ławy/ y w káźdy kąt domu StryjKron 160.

W przeciwstawieniach: »ława ... łoże, ziemia« (2): [po śmierci ojca lub matki Żyd] nie będzie fiedział ná żadney ławie/ áni iadał ná fthole/ iedno ná ziemi zá cały miefiąc BielKron 465; Przez wiele lat ná łożu nie fypiał/ iedno ná ławie nie rozebrány. SkarŻyw 460.

W porównaniu (1): Nie przeciw fie że fłowá by kámięń po ławie/ Ták z vft iego pochodzą/ ále fłuchay pilnie PaprPan V4.

Przysłowie: ná ławieby mogł rzepy náliac RejZwierc 61v; WerGość 236.

Zwroty: »by(wa)ć pod ławą« = znajdować się w stanie pozałowania godnym [szyk zmienny] (2): RejRozm 395; Hoyny do czáfu iáko pan vżywa/ A czálem s páńftwem y pod ławą bywa. RejZwierc 217.

»kłaść pod ławę« = ukrywać, chować co dla siebie (1): Iáko świece nie kładą pod ławę/ ále ná świecznik/ żeby świeciła włzjtkim domownikom. Dla tegołz y pogánie niewierni ná kościoł Boży pátrzyć mogą [Vulg Matth 5/15] SkarJedn 12.

»pod ławą legać, leżeć, leżący« = pozostawać w ukryciu, być schowanym [szyk zmienny] (1 : 1 : 1); owá kfięgá pod ławą lega/ która fie fłowy/ á nie rzeczęą nádftawia. GórnDworz G8v; ModrzBazBud ¶6v; Niegodziło fię/ [...] áby táka pochodnia leżeć pod ławą á táic fię miałá SkarŻyw 235.

peryfr. »posadzić na książęcej ławie« = *wywyższyć (1)*: Ten vbogięgo wzięwłzy z gnoiu prąwie/ Vmie połądzić ná Książęcę ławie. *KochPs* 173.

peryfr. »siedzieć na jednej ławie« = *być w podobnej sytuacji (1)*: A włfak y otey potrawie Siedziemy nayedney Lawie *RejKup* ee6v.

»spaść z ławy« = *stracić poprzednio posiadane znaczenie (1)*: Nie iedney głowy ludzie/ przeto rozne łprąwy/ Ieden wliędzie ná łtolec/ drugi łpądnie z ławy *BielKom* Bv.

»pod ławą szczekać« = *ze wstydem odwoływać oszczerstwo (2)*: Pan Gniewoś/ iż lię powieści swoiey niemogł záprzeć/ [...] mufiał pod ławą iáwnie głóssiem wielkim iáko pies łzczekác/ á odwoływać *StryjKron* 482, 482 *marg.*

peryfr. »na ławie małżeńskej usieść« = *zawrzeć małżeństwo (1)*: Z zacnych/ zácni/ zacnémi po włzé látá będą/ To dwoie/ gdy ná ławie małżeńłkiéy vsiędą. *OstrEpit* A2v.

Wyrażenia: »goła ława; na gołej ławie leżeć« (*1; 1*): Moyá počiel goła ławá/ Lzámí opłynęła łtrawá *BielKom* G2; *GliczKsiąż* E5.

»niska ława« (*1*): *Subsellium*, Niskie ławy/ poławie niskie. *Mącz* 380d.

»pod ławą« = *w ukryciu (6)*: to łrebro co pod ławą było/ Pátrzaycie iáko łwoy łtan teraz odmieniło. *RejZwierz* 4; SKárbu tego ták wielkiego nigdy kościól Duchem Bożem łprąwiony nie zániechał y łwiecom tym [= *słowom nauki Ewangelii*] pod ławą gorzeć niedopuścił: ále ie kładł na łwiecznik łławy y rozgłószenia wielkiego *SkarŻyw* A5v, 543. *Cf* »pod ławą leżeć«.

Szeregi: »łóże albo ława« [*szyk 1 : 1*] (*2*): Iełzcze też obłudy á łtrachi cząrtowłkie zrzuczaią ludzie łpiące z ław albo z łóž *MiechGlab* *5v; *Mącz* 57b.

»(nie) stoły, (i, ani) ławy« = *mensae et scamna HistAl* [*szyk 5 : 1*] (*6*): *ZapWar* 1523 nr 2288; łtoły thákież y ławy były s kámienia Smaragdowego y Amatiłtowego. *HistAl* L6v, F2; Stoł vleią y ławy/ łiedzą iáko w łážni/ A łámí połzáleią iáko ini błážni. *RejWiz* 67; *BielKron* 465; *KochFrag* 28.

W przen (3) :

Zwrot: »iść, pojąć pod ławę« = *przestać mieć znaczenie [szyk zmienny]* (*2*): A owych zásię/ którzy [...] przý tym [zdarzeniu] nie byli/ ále dołtáteczną o tym máią łprąwę/ poydźie łwiádectwo pod ławę/ gdyż *ocul[u]tus testis* daleko wáźnieyłzy niż inłzy iáki. *GórnRozm* G3v; Iuž twa teraz pod ławę muł iść záłobá/ Chce cie Pirrhus łam Woyłká Gréckiego ozdobá *GórnTroas* 58.

Wyrażenie: »rzędowna ława« = *wiele ludzi (1)*: Ná wefelu przýpátrž lię iákowa ich łprąwá/ Gdy ich łiędźie rzędowna po obiedźie ławá/ Powiem ná nie co oni łobie rozmawiáią *ZbyłPrzyg* A4v.

a. *Stół lub pień w rzeźni służący do rozbierania mięsa (1)* :

Wyrażenie: »rzeźnicza ława« (*1*): *Lanionia mensa*, Rzeźnicza ławá áłbo pień ná którym bydlęta rozbierayą. *Mącz* 183d.

2. *Kram, lada sklepowa (8)* : MIASTO WIELICZKA. VKazáło lift Królá [...] áby Wieliczczańié ná Krakówkim łłkádźie człtrzy ławy wolné mieli: ná których ławách [...] *fal... vendant SarnStat* 968.

W połączeniach szeregowych (1): Małz wagę/ trefy/ ławy/ dźiwne łprąwy/ Rozne zábawy. *KlonFlis* H2.

Zwrot: »przedawać na ławach« (*1*): á we dni Iármárkowé/ tedy im wolno będąie/ póki Iármárk będąie łtał/ przedawáć ná przerzeczoných ławách czály wiecznémi. *SarnStat* 968.

Wyrażenie: »rybne ławy« = *piscaria, forum piscatorum a. piscarium* *Mącz* [szyk 3 : 1] (4): *Piscarium forum, Rybne ławy/ Rybny targ. Mącz* 301a, 135a, 301a [2 r.].

3. *Element wyposażenia statku lub łodzi; iugum, galea, transtrum* *Mącz* (7) : *Iuga* in plurali, Przecznie ławy w łodziach. *Mącz* 177a; *Triremis dicitur Galea, Okręt o troyich rządziech wiosł ná yedney ławie nárządzonych. Mącz* 464d, 462d, 503a; *Páthrzayże pochwili gdy fie ono morze rozigra á záburzy/ áliści iednego fłagá wbije pod ławę/ drugiego oknem wyrzuci/ drugi fie o máłzt vderzył RejZwierc* 103v; *Piafek z wodą fye miéłza: á w poboczné ławy Biję fzturm niebełpieczny KochPam* 85.

Szereg: »burtnica i ława« (1): *Wieźcie z borow do Wiłły burtnice/ i ławy. KochSat* A4.

4. *Element poziomy urządzenia spustowego grobli* (3) : *Miedzy óny bórtnice day vćiosać dwie ławie/ z thegóz drzewá/ ábo y więcéy niż dwie/ iákoćby ich było potrzebá. Strum* I4v, I4v, K.

5. *Kładka, pomost* (1) :

W przeciwstawieniu: »ława ... brod« (1): *LEpiéy było zaráz w bród/ ftárzy ták mawiáli/ Ktorzy fykophánciiéy níkáłká nie ználi. A tyś wolał przez ławy: á przećięś był w brodzie PudlFr* 43.

6. [*Belka drzewa: naznaczył mu [sołtysowi] role łanów 2, [...] karczmę i piłę, z której tenże powinien będzie dawać do zamku ław 30 tartych. LustrKrak* I 223.]

7. [*Bryła soli poziomo odciosana: Item pod nogami na gumnach wymierzają ławy tak jako gumno szerokie i długie, znieść może po kilku ław. A bywają ławy nakrótsze po sześci łokci miary, najdłuższe po 8 LustrKrak* II 96; *natrudniejsza robota jest na odbijaniu ław od gumna LustrKrak* II 96.

Wyrażenie: »szrotowane ławy«: *Szrotowane ławy zową, które się napirwsze na gumnie trafią po zebraniu kłapciów ściennych. LustrKrak* II 96.]

8. Szereg, rząd (1) : *Przed Krolem ftał koń w piątym polu prawie/ A piefzek w fzołtym/ y ná teyże ławie. KochSz* Cv.

9. *praw. Urząd, sąd; nazwa wzięta od ławy na której zasiadali przysięgli w miastach na prawie niemieckim* (7) : *Ale otrzy oczy prawie Za tobącz [Sumienie = żona kupca] ftoy na ławie. RejKup* i2; *Tákże nas żeńłki rodzaj bacząc trzeźwy/ mierny [...] Przełożyli ná Ráde/ y ná wielkie fprawy: Chodzili ná pytanie potym do ich ławy. BielSjem* 5; *PaprUp* H2; *Rad obu ław Raycá/ y Rolnicy/ Y Kupcy/ y wárftátow wćelkich Rzemieśnicy. Ze BOG [...] Fortunnym ie vćiełzył Páńłkim przyiáchaniem. RybWit* B3v.

Zwroty: »pod ławę do rady prowadzić« = *przed ławników do sądu miejskiego* (1): *kiedy fie o co pijánice wádzą/ Albo zá łeb pod ławę do rady prowadzą. To ieft ich wćytkich fprawá RejWiz* 168.

»sieść na ławie« = *być stroną w sądzie* (2): *IEłzće wiećłze łupiełtwá/ fą w Niemieckim Práwie. Wnet fie lałką podeprzełz/ fiędziełzli ná ławie. BielSat* Ev [*idem*] *BielRozm* 33.

»ławę zasadzić« = *ustanowić skład urzędu* (1): *Trzebá nam ławę fwoię ofobno záładzić. Mężom każmy kádział przásć/ fámy będziem rádzic. BielSjem* 4.

Cf **ŁAWICA**